

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

Η ΓΥΝΑΙΚΟΠΕΤΡΑ

Δημώδης Ναξιακὴ παράδοσις.

Ἵς τὸ δρόμο ποῦ πάει ἀπὸ τὰ Μονοίτσια¹ γιὰ τὸν Κυνίδαρο², βρῖσκεται κατὰχαρα μὲς τῆ στράτα, περᾶσοντας τῆ βασιλική³, μιὰ πέτρα μακρουλή καὶ μεγάλη καὶ τήνε λένε γυναικόπετρα. Δὲν εἶναι ὅμως ἀληθινὴ πέτρα παρὰ εἶναι ἄθρωπος. Καὶ στάσου νὰ δῆς πῶς :

Μιὰ φορὰ, τὸν παλαιὸ καιρὸ, ἦτανε μιὰ κοπελοῦδα ὠμορφή καὶ καλοστευγάμενη⁴ κ' ἐκάθουσανε μοναχὴ τῆ ἕνα τῆ συνέπαρμα⁵ κοντὰ ἕς τὰ Μονοίτσια. Ἡ κοπελοῦδα εὐτὴ δὲν ἤθελενε μὴδὲ δουλα μὴδὲ καμμιά παραδουλεύτρα, παρὰ ὄλαις ἢ λάτραις τοῦ σπιτιοῦ ἐπερνούσανε ἀπὸ τὸ χέρι τῆ. Ὀλημερίς τῆ ἕμερας ἦτανε ἀνεσκουμπωμένη κ' ἐδιανεύγουντανε⁶ μέσα ἕς τὸ σπίτι ἐκεῖνη ἐζύμωμενε, ἐκεῖνη ἐφουρνοπολέμανε κ' ἐδιάρμιζενε⁷ μοναχὴ τῆ κάθε πωρνὸ ὅλο τὸ σπίτι σὰν καλὴ νοικοκυρὰ, γιὰτὶ πολὺ ἀνετροπιάζουντανε⁸ μὲ τῆ βρωμοσύνη καὶ τὴν ἀνεκατωσοῦρα.

Μιὰ ταχύτερην ἐσηκώθηνε τὴν ὥρα ποῦ κεντροβόλωνε ὁ νῆλιος κ' ἐχαζιρεύουντανε ν' ἀρχινίξη πάλι νὰ λατρεύεται⁹ μέσα ἕς τὸ σπίτι καὶ νὰ τὸ συγυρίζη¹⁰ μὰ ἐκεῖνη τὴν πρωινὴ εἶχεν ἢ καρδιά τῆ μεγάλη βαρυγόμεσι¹¹ σὰν νὰ τῆ μέλλουντανε τίσις κακὸ. Δὲν τήνε χωρούσανε μὴδὲ τὰ μέσα μὴδὲ τὰ ὄζω¹² καὶ γιὰ νὰ δώση τῆ καρδιάς τῆ ἀγέρα, ἤθαλενε τῆ μαουλίκα τῆ¹³, ἠπηρενε τὴν ἀνέμη τῆ καὶ πήνε σε μιὰ ντροσιὰ γιὰ νὰ τυλίξη λιάνι μῖτο ποῦ εἶχενε. Τόμου ἤκατσανε ἀκούει ἀσάλο¹⁴ ἀπὸ πίσω τῆ μέσα ἕς ἕνα σύρρακο¹⁵. Κάνει ἐσὰ, εἶντα νὰ δῆ; Θωρεῖ κ' ἐξεμπρόβαιρνε ἀπὸ μὲς ἀπὸ τὰ κλαδιὰ ἕνας ἄγριος, δουλειασμένος καὶ μακροτάνταλος¹⁶ Τούρκος μὲ τὸ σπαθὶ ἕς τὸ χέρι καὶ πᾶνινε ἀλάπατ' ἀλάπατα¹⁷ γιὰ νὰ χυτάρωση κατὰ πᾶνω τῆ. Καθὼς τόνε θωρεῖ ἢ κοπελοῦδα μῆς τὸ μονόφωνο ποῦ ἢ μουγκαλιαῖς τῆ ἐκούσανε ἕς τὸ χωριὸ¹⁸ μὰ πιδίς νὰ πάη νὰ τήνε διαφεντέψη ποῦ ἐφοβούτανε ὅλο γιὰτὶ ἐτότες ἐρίζανε οἱ ἀλλόφυλοι τὸ νησί τῆ Ἀξιᾶς κ' ἐχαλούσανε τῆ ἄθροποι ἐσὰ ἄφου κατὰφου;¹⁹ Ἐγίνηνε πιά μὲς τὸ χωριὸ ἕνα μεγάλο σύθρηνο²⁰ ἢ γυναῖκες ἐτρέχανε κ' ἐσυρομαθούσανε²¹ κ' ἐτσιμπομα(γ)ουλιάζουντανε ἀπὸ τὴν ἀπερπισία τῶνε, γιὰτὶ ἐξέρανε τὴν παροιμία ποῦ

λέει πῶς σὰ θωρῆς τοῦ γειτόνου σου τὸ σπίτι καὶ κάβγεται, καρτέρα καὶ γιὰ τὸ δικό σου. Καὶ ὅμως ἢ κοπελοῦδα δὲν τὰ παρασάστισενε καθόλου, παρὰ ξαπολά τὴν ἀνέμη τῆκαὶ, μὲ μεγάλη ἀλεστοσύνη, λιγνιέται ἕξ' ἀπὸ τὸ χωράφι καὶ τὸ βάνει ἕς τὰ ποδάρια²² μὰ ἔλα ποῦ ὅσον ἠνοιώθηνε ἀπὸ πίσω τῆ τὸν Τούρκο νὰ τήνε κυνηᾶ ἐκόβγουντανε τὰ ἦπατά τῆ καὶ δὲν εἶχενε νὰκαρὰ²³ νὰ τρέχη καλὰ; ἦκανενε ὅμως δυναστεία τοῦ ἐαυτοῦ τῆ κ' ἤτρεχε ὅσον ἐμπόριενε, μὰ ἕς τὰ ὑστερνὰ ὅμως ἐλαχάνιασανε κ' ἐσταμάτηξενε λιάνι γιὰ νὰ ξελαφάξη. Ἐτότες ὁ μακροτάνταλος εὐτός, μὲ δυὸ τρεῖς γλάτσοι, τὴν προφαίρνει! Περὶ προκάμη ὅμως νὰ βάλη χέρι ἀπάνω τῆ, γυρίζει ἢ καπελοῦδα καὶ λέει τοῦ Θεοῦ: «Κάμε με, Θεέ, καλλίτερα ἐπούτη τὴν ὥρα πέτρα παρὰ νὰ πέσω ζωντανὴ ἕς τὰ χέρια τοῦ Τούρκου». Καὶ ἕς τὸ πάτημα γίνεται πέτρα καθὼς καὶ ἢ ἀνέμη τῆ ποῦ ἀκόμα τῆ σήμερο ὑπάρχει κ' εὐτὴ ἐκεῖ παρακάτω.

Τώρα, ἀγκαλὰ καὶ νὰ περάσανε τόσα καὶ τόσα χρόνια ἀμέτρητα, μπορεῖ πάλι ἢ πέτρα εὐτὴ νὰ γενῆ κοπελοῦδα σὰ βρεθούνε τρεῖς Μαρίαις νὰ κάμουνε «μονημερίτικο πανί» νὰ τὸ ρίξουνε ἀπάνω τῆ. Ἐτότες ὄχι μόνου ἢ γυναικόπετρα θὰ γενῆ κοπελοῦδα, παρὰ καὶ ἢ ἀνέμη τῆ θὰ γενῆ πάλι ξύλινη καὶ θὰ γυρίζη.

Τώρα θὰ μ' ἀρωτηῆξῃς κ' εἰντὰ ναι τὸ «μονημερίτικο πανί» Δὲν εἶναι καὶ καένα δύσκολο πρᾶμμα²⁴ μὰ συμφωνοῦνε νὰ τὸ κάμουνε; Δὲ συμφωνοῦνε, ποῦ ἂν ἐσυφωνούσανε δὲν ἤθελα νὰ ἔχουνε τώρα τόσα χρόνια τὴν κοπελοῦδα ἐκεῖ κατὰχαρα ποῦ, καθὼς ἔχουνε νὰ ποῦνε, νοιώθῃ καὶ τὰ καταλαβένη ὅλα.

Γιὰ νὰ γενῆ εὐτὸ τὸ πανί, καὶ νὰ κάνη ἐνέργεια, πρέπει ἢ τρεῖς Μαρίαις νὰ σηκωθούνε τῆ ἀυγαῖς, μὲς τὰ χαλάσματα τῆ νύχτας, νὰ πᾶνε ἕς τὸ χωράφι, νὰ μαζέψουνε ὅσες σδοῦρες μπαμπάκι χρειάζεται καὶ νὰ στραφοῦνε μονομιᾶς ἕς τὸ χωριὸ νὰ τὸ ξεβαδουλίσουνε, νὰ τὸ ξεμαγγανίσουνε, καὶ τέλος πάντω νὰ τὸ κάμουνε ὅπως χρειάζεται καὶ νὰ μὴν τὸ δόσουνε σὲ καμμιά ἀνεφαντοῦ γιὰ νὰ τὸ φάνη, παρὰ ἢ ἴδιαις νὰ τὸ στήσουνε ἕς τὴ κρεββαταριά²⁵ καὶ ἢ ἴδιαις νὰ τὸ φάνουνε τὴν ἴδια ἕμερα καὶ νὰ τὸ ἔχουν ἐτοιμο νὰ τὸ ρίξουν ἀπάνω τῆ περὶ βουτήξη ὁ νῆλιος, γιὰ νὰ δῆ ἢ κακορρίζικη τὸ φῶς τῆ ἕμερας, ποῦ κόσμο ἀκούει καὶ κόσμο δὲ θωρεῖ.

Ἐν Νάξω.

MIX. IAK. ΜΑΡΚΟΠΟΛΙΣ

ΔΙΑΤΙ ΚΑΠΝΙΖΟΜΕΝ

Δὲν θὰ ὑπάρχη ἴσως θέμα ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐλέχθησαν, ἐγράφησαν, ἐσυζητήθησαν περισσότερα. Σύλλογοι πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ὑπάρχουσι κατὰ τοῦ καπνίσματος καὶ ἀστυνομικαὶ διατάξεις ἀπαγορεύουσιν αὐτὸ ὀημοσίᾳ εἰς τοὺς ἀνηλικίους, ἴδια ἐν Ἐλβετίᾳ. Ἐπ' αὐτοῦ, περὶ τῆς προξενουμένης ὀηλ. ἐκ τοῦ καπνίσματος ὀφελείας ἢ ζημίας, ἠσυχολήθησαν πλειστάκις οἱ ἐπιστήμονες, ἐξηγέθησαν γινῶμαι τὸ πλειστον κατὰ—ἐνῶ ἐν τούτοις αὐτοὶ οἱ ἐκφέροντες τὰς καταδικαστικὰς ταύτας γνώμας ἐκάπνιζον κατὰ κόρον. Καὶ ὅμως μεθ' ὅλα ταῦτα τὸ

¹ Χωριὸν τοῦ δήμου Τραγαῖας.
² Ὡσαύτως.
³ Παλαιὰ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Ἰσιδώρου.
⁴ Ἡ λέξις σημαίνει ἴδιως τὴν ἔχουσιν τρόπους εὐγενεῖς καὶ ἐνδεδυμένην κοσμίως.
⁵ Ἐξοχικὸν οἶκημα.
⁶ Ἠσυχολεῖτο εἰς οἰκιακὰς ἐργασίας.
⁷ = Ἐτακτοποιεῖ.
⁸ = τῷ ἀποτροπιάζομαι.
⁹ Νὰ ἐργάζηται.
¹⁰ = Μελαγγολίαν.
¹¹ Μέγα μανδῆλιον δι' οὗ καλύπτουσι τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον.
¹² Ταραχὴν τινα.
¹³ Μέρους ἐν ᾧ συναντῶνται διάφορα ρυάκια καὶ ἐκεῖθεν συρρέουσιν.
¹⁴ Μακροτάνταλος λέγεται ἐν Νάξῳ ὁ ἔχων ὑψηλὸν ἄμα καὶ ἄκομψον ἀνάστημα.
¹⁵ Ἀκροποδητή.
¹⁶ Ἄνευ αἰτίας, αἰφνιδίως.
¹⁷ Ἀπέσπων τὴν κόμην τῶν.

¹ Δυνάμεις.

² Ὁ ὀφαντικὸς ἴστος.

ζήτημα διατελεῖ εἰσέτι εἰς τὴν καὶ πρότερον θέσιν καὶ θὰ διατελεῖ, φρονούμεν, ἐπὶ πολὺν ἀκόμη χρόνον.

Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι πολλοὶ καπνίζουσι διότι τοὺς ἀρέσει τὸ κάπνισμα. Ἡ πλειονότης ὅμως τῶν καπνιστῶν σκέπτεται περὶ τοῦ καπνίσματος ἐξ ὑψηλοτέρας ἀπόψεως, τῆς τοῦ καθήκοντος. Διὰ πολλοὺς πάλιν εἶναι ἀπλοῦν ζήτημα συνηθείας. Ἐνεκεν τῆς πλημμυλοῦς ἐπιβλέψαις ἀποκτῶμεν τὴν συνήθειαν τοῦ καπνίζειν ἐξ αὐτῶν τῶν σχολικῶν βάρθρων· ὅταν δὲ καταστῶμεν πλέον ἄνδρες ὑποβαλλόμεθα εἰς ἱατρικὴν ἐξέτασιν· εἰς τὸν ἱατρὸν ἀποκείται τότε νὰ ἀποφασίσῃ ἐὰν πρέπει, ἐὰν ὄχι, εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τὴν ὑγείαν μας νὰ παύσωμεν τὸ κάπνισμα ἢ ὄχι. Καὶ ὀλίγοι εἶναι οἱ τηροῦντες τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην διαταγὴν τοῦ ἱατροῦ. Κατὰ τὸ πλεῖστον αἱ ἱατρικαὶ αὗται ἀποφάσεις συμβουλεύουσιν ὅτι θὰ ἦτο ἐπιβλαβὲς διὰ τὸ ὀργανικὸν σύστημα νὰ παραιτήσῃ τις τὸ κάπνισμα ὅταν ἀπαξ ἀπέκτησε τὴν τοιαύτην συνήθειαν. Εἶναι βεβαίως γνωστὸν ὅτι ὑπάρχουσιν ἰσχυροὶ χαρακτηριστὲς δυνάμενοι νὰ ἀποβάλλωσι κακὴν τινα ἐξ ἡννευ σοβαροῦ κινδύνου τῆς ὑγείας των. Οὐδὲν ἦττον ὁ κίνδυνος ὑπάρχει πάντοτε.

Καὶ ἤδη ἐγείρεται ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ζήτημα: Εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ ἐκτεθῶμεν εἰς τοιοῦτον κίνδυνον; Τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν περιστάσεων. Ἐὰν δὲν εἴμεθα δεσμευσμένοι δι' οἰκογενειακῶν δεσμῶν καὶ ὅπως διόλου κύριοι τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐκτελοῦμεν τὸ πείραμα μετὰ καθαρῶν τοῦ συνειδότος. Διαφέρει ὅμως τὸ πρᾶγμα ἐὰν ἔχωμεν οἰκογένειαν ἐξαρτωμένην ἀφ' ἡμῶν· πρέπει τότε νὰ σκεφθῶμεν ἐπὶ πολὺ περὶ τῆς τύχης αὐτῆς ἐν ἣ περιπτώσει ὁ ὀργανισμὸς μας δὲν ἤθελεν ἀντιέξῃ εἰς τὴν τοιαύτην μεταβολὴν συνηθείας. Καὶ κοινοῦ νοῦ ἄνθρωπος, εἰς δὲν ὁ ἱατρὸς του συνεβούλευσε νὰ παύσῃ τὸ κάπνισμα, βλέπει ὅλα αὐτὰ τὰ ἐνδεχόμενα καὶ ὄχι σπανίως ἢ πρὸς τὸν ἱατρὸν του πεποιθήσει διασείεται.

Ὅπως ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι ἐξαιρουμένοι τὸ κάπνισμα, διότι συνειθίσαντες ἀπᾶξ ἐκ νεανικῆς ἡλικίας ἔλαβον συμβουλὴν παρὰ τῶν ἱατρῶν των νὰ μὴ ἐπιχειρήσωσι νὰ τὸ παύσωσι, τοιοῦτοτρόπως ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι οἱ ὅποιοι ποιοῦνται χρῆσιν τοῦ καπνοῦ πρὸς διατήρησιν τῆς ὑγείας των. Εἶναι ἐπίσης πολὺ σύνθετος νὰ καπνίζῃ τις καὶ πολὺ μάστιστα, διότι ἐννοεῖ ὅτι ὁ καπνὸς αὐξάνει τὰς δραστηκᾶς του δυνάμεις· διὰ τοῦτον ὁ καπνὸς εἶναι ἰατρομάσιος· ἢ νωθρὰ ἰδιοσυγκράσια του διὰ τοῦ καπνοῦ ἐξερεθίζεται καὶ καθίσταται οὕτω ἐνεργητικώτερα· ἐὰν τούναντιον ἐν τῇ φυσικῇ αὐτῆς καταστάσει ἢ ἰδιοσυγκράσια εἶναι εὐερέθιστος καὶ ὑπερευαίσθητος, τὸ μόνον κατευναστικὸν εἶναι ὁ καπνός. Μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν τοῦτο εἶναι γενικῶς παραδεκτόν.

Οἱ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων πάλιν καπνίζουσι διότι εἶναι σχεδὸν βέβαιοι ὅτι τὸ κάπνισμα εἶναι συμφέρον των. Δοκιμάσαντες πολλάκις εὗρον ὅτι με ἐν σιγάρων εἰς τὸ στόμα αἱ ἰδέαι ὄχι μόνον ἐπέρχονται εὐκολώτερον, ἀλλὰ, τὸ σπουδαιότερον, μάλλον συντεταγμέναι, καὶ ὅτι ὁσάκις ἀπαιτεῖται δυσκολία εἰς τὴν εὐρεσιν καταλλήλου τινὸς λέξεως ὅταν

δὲν καπνίζουσι, ἡ λέξις αὕτη ἔρχεται ἀφ' ἑαυτῆς εἰς τὸ ἄκρον τῆς γραφίδος τῶν μόλις ἀνάψωσι τὸ σιγάρων.

Τὸ κάπνισμα εἶναι σπουδαῖον προφυλακτικὸν μέτρον ἐναντίων τῶν μεταδοτικῶν ἀσθενειῶν ὡς ἐκ τῶν μικροβιοκτόνων αὐτοῦ ἰδιοτήτων. Μόνον ὁ ἀναγνούς τὰς ἐπὶ τοῦ ζήτηματος τούτου ἐπιστημονικᾶς πραγματείας δύναται νὰ ἐννοήσῃ τοὺς ἀπειροπληθεῖς μικροβιολογικοὺς κινδύνους εἰς τοὺς ὁποίους εἴμεθα ἐκτεθειμένοι κατὰ πᾶσαν στιγμὴν. Ἐκαστός ἐν τούτοις γνωρίζει πῶς διαδίδονται πλεῖστα ἀσθενεῖαι καὶ μάστιστα αἱ ἐπιδημικαί. Οὐχὶ σπανίως ἀναγινώσκουσι εἰς τὰς ἐφημερίδας ὅτι ὀλόκληρος οἰκογένεια εὗρε τὸν θάνατον ἐκ τῆς αὐτῆς ἀσθενείας, τὸ μικροβίον τῆς ὁποίας εἰσήχθη ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ἐπὶ τῆς ὀμβρέλλας ἴσως ἢ τῶν ἐνδυμάτων ἀνθρώπου μὴ καπνίζοντος.

Κατὰ τοὺς θερινούς ὅμως μῆνας ἐν τῇ ἐξοχῇ δύνανται τις ἀκινδύνως σχεδὸν νὰ κάμῃ μικρὰν ἀνακωχὴν τῆς ἐξέως τοῦ καπνίσματος. Διότι τότε ἐνεκεν τοῦ ἀνοικτοῦ ὀρίζοντος καὶ τοῦ καθαρῶ ἀέρος δὲν δύναται ἡ προσωρινὴ αὕτη διακοπὴ νὰ ἐπιδράσῃ σοβαρῶς ἐπὶ τῆς ἰδιοσυγκράσιας τοῦ καπνιστοῦ. Καπνίζουσι ἐν τούτοις οἱ ἄνθρωποι εἰς τὴν παραθαλασσίαν καὶ ἐπὶ τῶν λόφων διὰ νὰ ἀπομακρύνωσι τὰς μυίας καὶ τοὺς κώνωπας· διότι οἱ μικροὶ οὗτοι δαιμόνες δὲν μᾶς ταράττουσι μόνον τὴν ἡσυχίαν τὸ καλοκαίρι ἀλλὰ, τὸ σπουδαιότερον, καὶ κηλιδοῦσι τρυφερά τινα προσωπάκια διὰ τῶν δηγμάτων των. Καὶ ἐδῶ δὲ ἀκόμη καταφάνονται τὰ πλεονεκτήματα τῶν ἀνδρῶν, δυναμένων νὰ ἀντιτάξωσι κατὰ τῶν ἐνοχλητικῶν τούτων ἐντόμων τὸ κάπνισμα, ἐνῶ αἱ κυρίαί μόνον τὴν βαντάγια των, ἢ ὅποια, κατὰ τὴν ταπεινὴν μας γνώμην, εἶναι πλέον καὶ αὐτῶν τῶν σκιπῶν καὶ τῶν κωνώπων ἐνοχλητικῆ.

Παρ' ἄλλοις τέλος τὸ κάπνισμα εἶναι εἶδός τι ἀπασχολήσεως ὁσάκις ἐπιθυμοῦσιν ἢ καὶ ἀναγκάζονται νὰ μένωσιν οἶκοι. Δὲν σὰς φαίνεται ἀληθινὰ γελοῖον νὰ κάθησθε με χέρια σταυρωμένα ὅλο τὸ βράδυ, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου εἴσθε πολὺ κουρασμένοι ἐκ τοῦ ἡμερησίου καμάτου διὰ νὰ κάμητε οἰανδήποτε ἐργασίαν, καὶ νὰ ἀναγνώσετε ἔστω; Εἰς τοιαύτας περιστάσεις δὲν εὐρίσκετε ἔτι δι' ἐνὸς σιγάρου δύνασθε νὰ ἀποφύγετε τὸ γελοῖον τοῦ fare niente καὶ νὰ ἡμπορεῖτε νὰ μείνετε σπῆτι χωρὶς νὰ ζημιωθῆ ἢ ἀξιοπρέπειά σας, προσβλέποντες ἀφ' ὑψηλοῦ διὰ μέσου τῆς τολύπης τοῦ καπνοῦ σας;

KIPIS

